

Népművelésről beszélve, kell ezeken túl is valami, ami keretet ad, ami össze-tartja, egybefoglalja mindazokat a tarka mozaik-szemcséket, amelyekből egy-egy év munkaprogrammja tevődik.

A népművelési vezetők erre persze azt mondják, hogy ez régi dolog, s nincs is itt semmi hiba, hiszen kezükben van egy példánya az előre elkészített munkatervnek, s nincs más tennivaló, mint annak betartása és szigorú követése.

Csak hogy nem mindig történik minden úgy, mint ahogyan azt a munkaterv feltünteti. Ez, sajnos, sokszor hirtelenében összecsapott előadócímek sorozata (hiszen kétszer is sürgette a Bizottság), amiknek a kidolgozására nem mindig kerül sor, hiszen „majd meglátjuk még, hogy hogyan is lesz azután“, „nekem olyan kevés kell ahhoz, hogy valamiről beszélni tudjak“ stb., stb.

Az idő azonban halad, mindig hoz valami rendkívülit, ami elengedhetetlen, és az előadások ideje véstjólón közeleg. Idegeskedés, bosszankodás, amiből teher lesz és kényszerűség. Mert előadást mégis csak kell tartani. Sőt meg is tartják.

Más a helyzet még ilyen helyen is, ahol vendéglelődotó várnak. Zsúfolt az iskolaterem, figyelem, szomjas tekintetek kapcsolódnak az előadóba, látszik, hogy öröm, élvezet a hallgatás, sőt kitüntetésnek veszik, hogy felkereste őket, „hiszen olyan jó hallgatni a szavát“. És ez az a szomjúságérzés, ami ott ül a tekintetekben; azt mondanák: „nekünk egyébként nincs alkalmunk hasonló élvezetes előadásokra, szavlatokra“. Most ez az alkalom összehozta őket, de azután... Nem tudnak a lelükig nyúlni.

A falusi ember nagyon józanul ítélő és összehasonlító, tévedés hát, hogy „csak éppen valamit“, hiszen úgysem értik.

Nem lehet akármit, ezt állíthatom, és feltétlenül úgy kell mondani, hogy meg is értsék. Az előadás legyen mindig egy bizonyos napon és meghatározott időben, akkor mindenki úgy oszthatja be idejét, hogy eljuthasson oda.

Maga az előadó pontos terv szerint dolgozzék. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy ettől egy kicsit sem térhet el. Sőt. Adódhatnak helyzetek, amikor egy-egy időszerű kérdés ismertetése mindennél fontosabb, például annál, hogy a bemutatott munkatervben éppen „A tatárok pusztításáról“ szóló előadás szerepel.

Egyik nagyon szépen dolgozó somogyi tanító mondotta nekem, hogy az idén egy estét Kormányzó Urunknak szenteltek. Horthy-dalokat énekelték a leventék, verseket mondtak, amelyek Róla és Hozzá íródtak, előadást tartottak. Hiszen ez gyönyörű téma, Himnusz, Hisekegy a közönséggel, s egy imádság, ami a szívben fogant, a hallottak hatása alatt, olyan felemelő volt minden munkaterv nélkül is, hogy el nem felejtik soha. Ne értsük félre a dolgot, s ne higgyük, hogy valami csak úgy jön magától. A siker, az eredmény pedig legkevésbé. Mert ugyanez a tanító már a jövő évi munkatervét dolgozza. Nem a Bizottság számára ugyan, csak úgy, saját használatra. Jegyzeteket készít, odavágó szakkönyveket tanulmányoz, dalokat, verseket gyűjt, amik mind, mind egy-egy est kiegészítői, gyönyörködtetői lesznek majd. Persze nem igen beszél róla, s róluk, de én már látom, hogy ennek az embernek nem okoz sem bosszankodást, sem pedig fáradságot az, ha egy rendkívüli alkalommal beszélnie kell, de úgy, hogy az igaz élvezetet is adjon és oktasson, műveljen. Gyűjtöget, készülődik, hiszen a szünet nem nekünk szól, mint mondotta is, hanem a falusiaknak, akiknek megjött a munka ideje.

Tekintsünk hát magunkba, s próbáljunk még tökéletesebben dolgozni, s meglátjuk, mennyi tiszta örömet tartogat a gördülékeny, hibátlan munka, s mennyivel tökéletesebbet és igazabb élvezetet kap a hallgatóság. Lélek, szeretet, rendszer elengedhetetlenek ahhoz, hogy tökéleteset adhassunk. Adni viszont az tud, — akinek van, miből...

Készüljünk hát fel a sokoldalú munkára, — ne késlekedjünk!

Kocsisné Fekete Julianna

Gyűjtőtáska

A világháború lezajlása után alig volt pedagógiai cikkíró, aki ne vádolta volna az akkori elemi iskolát azzal, hogy nem tudta megtanítani a nemzedéket a leglemibb szükségletre: az írásra.

A keserű ízű vádak elhangzására figyelmes letterem magam is és kerestem a bizonyítékokat a vádra. Iskolásgyermekek útján összegyűjtöttem sok-sok rózsaszínű tábori levelezőlapot s azoknak szarkaláb-írásából olvastam ki, hogy a vádlóknak mindenben igazuk volt. A régi iskola tanította ugyan a magyar írást és helyes-

írást, de meg nem tanította. Csupán a tantervi anyagot végezte el. Az életreszóló begyakorlásra vajmi keveset adott, keveset gondolt.

Hinnünk kell, hogy a mai népfőiskola más eredményeket hoz, mert a mai tanítónak nemcsak tanítania kell, hanem a dolgokat megtanítani. A mai nyolcosztályos népiskolából nem távozhatik a gyermek úgy, hogy gondolatait helyesírással ki ne tudja fejezni, mégpedig hibátlanul. Hogy ezt a tanügy vezetői is ellenőrizhessék, a VIII. osztály vizsgáján írásbeli feladatokat oldatnék meg s ennek sikerétől tennem függővé a gyermeknek az életbe való bocsátását. (Egyben a tanító elbírálását is ettől tennem függővé.)

A jövő az új Tanterv útmutatásaival, parancsaival biztosítottak látszik, de mit tegyünk a milliókkal, akik a mult elmaradottjai? Segíteni kell rajtuk az iskolán kívüli népművelésben és a levanteintézményen belül. (Minden téli levante foglalkozáson kötelezővé tennem a helyesírásnak valamilyen módon történő gyakorlását. Pl. harci jelenetek, hőstettek diktálása, élmények leiratása s í. t.)

A levantesorból kinőtt ifjúság nevelését az iskolán kívüli munka lássa el. Fiúknál és leányoknál egyaránt van még elég tennivaló.

A helyesírás megtanítása se ördögi dolog. Fel kell készülni rá. Össze kell gyűjteni azokat az ú. n. *tömeghibákat*, amelyeket az ország minden magyarja egyenlőképen elkövet, mert e hibák benne vannak a magyar fülben, a magyar vérben. S ezek könnyűszerrel gyógyíthatók.

Ilyen tömeghibák az ige multidejű alakja, a *t* és *tt* használása, az igeikötő írásának módja, az ige felszólító módja körül adódnak. A névszók birodalmában a *va-ve, vá-vé, a val-vel* ragos szók, a névutók írása körül. S talán több nincs is.

Gyűjtőtáblákon kell ezeket kifüggeszteni és éreztetni, amikor javításuk érdekében foglalkozunk. Például:

Az ige mult időben:

írt	dobott
ment	főzött
szúrt	vésett
járt	vetett

Igy parancsol a magyar:

dobj!	hints!	vezess!
várj!	keríts!	főzz!
mérj!	bonts!	áss!
kérj!	építs!	süss!

Vannak igeikötők is!

beszól	nem szól be	be se szól
ráüt	nem üt rá	rá se üt
megad	nem ad meg	meg se ad
beszólj!	ne szólj be !	be ne szólj!
ráüss!	ne üss rá !	rá ne üss!
megadd!	ne add meg !	meg ne add!

Igy felelj a kérdésekre!

kivel?	kikkel?
mivel?	mikkel?
Annával	emberekkel
Edével	nőkkel
kapával	papokkal
ollóval	tűkkel
ekével	ásókkal
Jenővel	késekkel
túvel	

Ilyen igeikötők még: ki, le, fel, szét, össze, vissza, át, oda, stb.

A fenti táblákon aláhúzott szavakat (ragokat, jeleket) a nagyban készítenő mintán írjuk pirossal, hogy szembetűnő legyen. Minden tudományos magyarázat nélkül, csupán a szem és a fül szoktatásával végeztessük a gyakorlatokat az egyes táblák segítségével.

A szórványokon vesszük majd ezeknek a színes segédeszközöknek hasznát. Azok a magyarok eddig úgyse látták a nyelv fényképét papírra vetítve.

dobbal	A többes-
fércel	számban
vaddal	mindig
rőffel	egyezik!
szeggel	
méhvel	
szíjjal	
fékkel	
szállal	
szemmel	
szénnel	
zsúppal	
zsírral	
vetéssel	
fűrészsel	
gallyal	
rizzsel	
fütttyel	

Vannak a magyar helyesírásnak ezeken kívül ú. n. fogós esetei is. A vidékenként vele foglalkozók a nép hibáiból találnak majd rá, ha figyelő szemmel dolgoznak. Helyesírási tábláikat ezekkel is gazdagítsák.

Minthogy a helyesírás *készség*, azt a fülnek, szemnek és kéznek együttes és állandó gyakorlása útján szerezheti meg az arra rászoruló. Az, aki e gyakorlatokhoz a tolibamondás szövegét szerkeszti, maradjon egy-egy esetben a megfigyeltésre kitézett nyelvi sajátosság mellett. Később több sajátosságot vonhat össze.

Amint katonai gyakorlatot nem taníthatunk a hiba meglátása és javítása nélkül, úgy helyesírási gyakorlataink után is meg kell ejteni a hibakeresést. Ezt — természetesen — maguk a hallgatók végzik egymás írásából. A megtalált hibát írja fel a vezető a táblára fehér krétával s utána ugyancsak a hallgatók javítsák színe; krétával.

A helyesírási gyarlóságokon kívül más vád is érte a régebbi iskolákból kikerült nemzedéket. A jegyző, a postás azt vetették szemére, hogy nem tudja az élet legegyszerűbb iratát se megszerkeszteni, vagy a hivatalos űrlapot kitölteni. (Pl. a rendőrhatalomra jelentkezőlapokat, az összeíró-íveket, a postai űrlapokat, adóbevallási íveket stb.) Nem tudták és nem tudják, mert ezeknek a fontos közéleti iratoknak az ismertetésével, kitöltési módjával is csak a legújabb időben foglalkozik tervszerűen a magyar iskolák tanítósa.

A vasúti és postai űrlapokat „iskolai célra” jelzéssel tömegben bocsátotta a m. kir. postaigazgatóság az iskolák rendelkezésére. Ezek ma is rendelkezhetők s legjobb, ha az eredeti nyomtatványt ismerik meg és tanulják a kitöltését.

Az iskolán kívüli népművelői munkát figyelve, örömmel látjuk, hogy az ilyen irányú munka szépen folyik. A jogos vádaskodók e téren egyre kevesebb vádra találhatnak okot.

Ne engedjük azonban a nagy gonddal végzett munka termelését széjjel-szóródni. Csomagolópapírból készítsünk borítékalakú táskát (vagy használjunk ¼-es borítékot) s ebben örzítsük meg mintáinkat. Ez a „Gyűjtőtáska”. Irassuk rá a beléje helyezett közéleti iratok címeit s így vigye otthonába az, aki a maga művelésére ennyi munkát áldozott. A családi környezetben is hasznát látja ennek a nemzet. Gyermekek, szomszédok, rokonok csak ráfanyalodnak erre a kis múzeumra s ezzel is terjed annak tudása, amit ma elemi szükségletnek mondhatunk.

Az eddig ismeretes ilyen fogalmazványok mellé sorozzuk be a község háza olyan egyszerűbb nyomtatvány-lapjait, amelyek kitöltését ma a hatóság mindenkéntől elvárja. Bemutatásra vagy iskolai célra feltétlenül ad a hatóság ilyen űrlapokat. (Hiszen ezzel a maga érdekeit is szolgálja!) Némelyiket érdemes csomagolópapírra nagyítani, mert ez állandó iskolai segédeszköz is lehet. Használhatjuk a népiskolában, leventeképzésben, népművelésben egyaránt. Különösen fontos ez a hazatért vidékeken, ahol az ott működő tanerők kettős szolgálatot teljesítenek ezirányú, lelkes munkájukkal.

Szólnunk kell még arról, hogy ez a munka se folyhatik terv nélkül. A jövő tanévre való nyári előkészületek során vegyük ezt is fontolóra. Állapítsuk meg, hogy a rendelkezésre álló időből mennyit fordíthatunk a közéleti iratok ismertetésére, kiállítására s ennek alapján azokat vegyük sorra, amelyek a gondjainkra bízott népréteg szempontjából elsősorban életbevágóak.

A helyesírási művelés — mert ez is alapköve a nemzeti műveltségnek — nem maradhat el egyetlen tanfolyam tervezetéből se. Ha rá különóra nem szentelhető, oldjuk meg úgy, hogy az 50 perces előadásunk végén 5—8 percig előadásunk rövid vázlatát mondjuk tollba a fiatalabbak számára, akiknek még fontos, hogy az iskolában el nem sajátított helyesírás terén hibáikat tisztázhassák, magukat gyakorolhassák. Több órával rendelkező tanfolyamokon a helyesírásnak s vele együtt a közéleti iratok ismertetésének úgyis különórája van.

Így, az iskola, a levente, a népművelés együttes munkája néhány év leforgása alatt nagyot lendíthet az eddig mostohán tartott területen.

Hallgatóink lelke pedig örömmel telik meg, mert öröm az embernek magának is, ha kedvesének, rokonának olyan levelet ír, amely külső formájára nézve is tetszetős, belső szépsége mellett a helyesírás terén se kifogásolható.

„Madarat tolláról, embert az írásáról ismerheted meg!”

Kiskún József

Felelős szerkesztő: Hankiss János. — Felelős kiadó: Milleker Rezső.

14.042. — Kir. Magy. Egyetemi Nyomda, Budapest, Múzeum-körút 6. (F.: Thiering Richárd.)

